

Pojmy bezpečnosti osob a majetku

pro účely výuky v oboru Technická bezpečnost osob a majetku

2010

Stanislav Lichorobiec

Věra Holubová

Václav Veselý

Pojmy bezpečnosti osob a majetku pro účely výuky v oboru Technická bezpečnost osob a majetku

Pojmy	Definice
Analýza rizika	souhrn činností směřujících k odhadu rizik, lze uskutečnit několik analýz rizika, analýza rizika se někdy označuje jako měření rizika.
Balistika	vědní obor, který se zabývá zkoumáním zbraní, střeliva a jeho součástí, vedlejších produktů výstřelu a objektů se stopami zásahu, nebo účinku střel. Dále se zabývá vnitřní, přechodovou a vnější balistikou z hlediska vzniku stop na střelivu a jeho součástech.
Bezpečnostní analýza	analýza podrobnější zkoumání předměty, jevy, informace a skutečnosti vztahující se k bezpečnosti za účelem navržení optimálního systému bezpečnosti.
Bezpečnostní incident	událost znamenající porušení bezpečnostní politiky.
Bezpečnostní koncepce	postup, při němž jsou vybírána bezpečnostní opatření za účelem redukce rizik.
Bezpečnostní management	shromažďuje poznatky krizového řízení, policejního managementu, řízení a velení vojenských i civilních operací. Zahrnuje řízení vnitřní a vnější bezpečnosti, řízení bezpečnosti informačních systémů a všechny funkce a činnosti, které manažeři v bezpečnostní oblasti speciálně vykonávají.
Bezpečnostní manažer	osoba, jejíž úlohou je zajištění bezpečnosti organizace.
Bezpečnostní opatření	postup, nebo mechanismus, jehož aplikace má za následek zmenšení bezpečnostního rizika.
Bezpečnostní plán	plán popisující postup realizace bezpečnostních opatření.
Bezpečnostní politika organizace	označuje souhrn norem, pravidel a praktik definujících způsob správy, ochrany a distribuce citlivých dat a jiných činností.
Bezpečnostní požadavky	požadavky na procesy zpracování informací, které plynou z existujících rizik, ze zákonných požadavků a ze specifických cílů podpory provozu organizace.
Bezpečnostní prognóza	proces, předpovídající další vývoj v oblasti bezpečnosti.
Bezpečnostní program	provozní prosazování systémové bezpečnostní politiky.
Bezpečný prostor	je prostor, ve kterém je bezpečnost na přijatelné úrovni.
Bezpečnost	je soubor opatření k ochraně a rozvoji lidského systému, tj. k ochraně a rozvoji chráněných zájmů.
Bezpečnostní pásmo	prostor určený hranicí, která vymezuje předem zvolený stupeň poškození objektu.
Bezpečnostní třídy	klasifikace jednotlivých prvků ochrany podle bezpečnostní spolehlivosti a odolnosti.
Bezpečnostní vzdálenost	vypočtená vzdálenost mezi místem, nebo objektem, v němž se vyrábějí, zpracovávají, nebo skladují výbušniny, nebo hranicí místa manipulace s výbušninami a ohroženým objektem.
Bezpečí	je stav lidského systému, při kterém je přijatelná pravděpodobnost vzniku újmy na chráněných zájmech.
Bomba	v nejširším slova smyslu výbušnina, nebo jiná smrtící látka, která je někde umístěna, vržena rukou, shozena z letadla, nebo vymetena jako střela a určena k ničení, poškozování, zraňování, nebo zabíjení.
Biologie	je věda, která v kriminalistice zkoumá biologický materiál lidského, zvířecího, nebo rostlinného původu s cílem identifikace osoby, stanovení doby její smrti, pohybu osoby ve stanoveném prostoru pomocí rostlinných a živočišných stop na oděvu.

Brizance	schopnost výbušniny tříštit pevná tělesa, která leží v bezprostřední blízkosti zdroje výbuchu.
Bleskovice	prostředek k přenosu detonačního impulsu na různé vzdálenosti, používaný pro odpálení náloží v jednom časovém okamžiku.
Citlivost výbušnin	schopnost výbušnin vybuchnout působením minimálního počátečního impulsu.
Čisté riziko	je riziko, jehož realizace je pro osobu, která jej hodnotí, vždy nepříznivá.
Daktyloskopie	nauka o obrazcích papilárních linií na vnitřní straně článků prstů, na dlaních, na prstech nohou a na chodidlech.
Daktyloskopická stopa	otisk, nebo vtisk prstů, dlaní a bosých nohou s vyznačenými papilárními liniemi, které nesou informaci o povrchové struktuře části lidského těla.
Dopad	je nepříznivý účinek - působení jevu v daném místě a čase na chráněné zájmy.
Defektoskopie	zjišťuje a zkoumá vady a poškození kovových a nekovových materiálů, zjišťuje, zda vada a poškození materiálů bylo příčinou nehody, nebo vzniklo až následkem nehody. Častým objektem zkoumání jsou např. pneumatiky.
Deflagrace	explosivní hoření – rychlost hoření výbušniny nedosahuje rychlosti zvuku (od mm/s – m/s), tlakový nárůst je spojitý.
Detonace	výbušná chemická přeměna látky, jejíž rychlost je větší, než rychlost zvuku, tlakový nárůst je nespojitý, skokový.
Detonační impuls	iniciační impuls pro vyvolání výbuchu u trhaviny.
Detonační vlna	postupující pásmo-vlna ve výbušnině, v němž dochází ke stavovým změnám materiálu-výbušniny, při její detonaci.
Detonační tlak	tlak v čele detonační vlny.
Detonační rychlost	rychlost šíření detonace výbušninou.
Elektrický palník	upravený elektrický odporový můstek, pro iniciaci černého prachu, třaskavin a pyrotechnických složí. Slouží jako základ pro elektrickou iniciaci rozbušek.
Elektrický zabezpečovací systém	system čidel (detektorů), ústředěn, sirén, pultů centralizované ochrany a dalších technických zařízení sloužících k zabezpečení různých objektů a prostorů.
Exotermičnost	uvolnění vysoké teploty při probíhající reakci.
Flegmatizátor	látka, která snižuje citlivost výbušnin – vosk, kaučuk, guma.
Fonoskopie	je kriminalistická metoda, která zkoumá lidský hlas a další stopy, které vznikly na zvukových záznamech s cílem identifikace mluvící osoby.
Fyzická ochrana	ochrana prováděná vrátnými, hlídači, strážnými, hlídací službou či policisty
Grafická diagnostika	kriminalisticko-technické zkoumání cenin, listin, platidel, psacích prostředků a dokladů s cílem určení skupinové příslušnosti objektu, případně odhalení poškození, nebo padělání objektů.
Havárie	je nehoda, která má dopady na chráněné zájmy vně technologického zařízení, či vně infrastruktury.
Hromadný výbuch	výbuch, který se po místní iniciaci rozšíří téměř okamžitě a prakticky na celé množství výbušniny, která se nachází v objektu, nebo jeho samostatné části.
Hrozba	je míra výskytu útoku (teroristického, nebo vojenského) v daném místě. Je určena schopností útočnicka, zranitelností chráněných zájmů státu a úmyslem útočnicka.

Incident	událost s určitým významem pro daný okruh problematiky, většinou vyžadující určitou akci, jako odezvu.
Indikátor bezpečnosti	je veličina, která je mírou úrovně bezpečnosti v daném podsystemu/systemu. Obvykle se používají dva typy indikátorů - průběžné jako míra trendu bezpečnosti v čase; - cílové, jako míra změny bezpečnosti po aplikaci opatření za účelem zvýšení bezpečnosti.
Iniciační událost	je událost, která odstartuje pohromu – havárii, je to řetězec propojených škodlivých jevů.
Iniciace	proces dodání energie výbušnině pomocí iniciátoru, která je potřebná k vyvolání jejího výbuchu.
Iniciátor	zařízení obsahující výbušninu, které slouží k iniciaci jiných výbušnin. Rozlišujeme iniciátory: 1 - na vytvoření plamene, 2 - na přenos plamene, 3 - na vytvoření detonační vlny, 4 - na přenos detonační vlny.
Interpol	mezinárodní organizace kriminální policie, založena na kongresu ve Vídni r. 1923, sídlí ve francouzském Lyonu a zajišťuje spolupráci policejních složek ze 177 členských států.
Jev	souhrn skutečností zobrazujících ucelenou, nebo uceleně popsanou část objektivní reality.
Komparační mikroskop	srovnávací mikroskop konstrukčně řešen tak, aby bylo možno pozorovat dva objekty v jednom zorném poli.
Konkurenční zpravodajství	system zahrnující ochranu vlastních informací, získávání a analýzu informací potřebných pro podnikání včetně informací marketingových, o konkurenci apod. a opatření k ovlivňování vlastních kroků, kroků obchodních partnerů, konkurence apod.
Kriminalistika	samostatná věda sloužící k ochraně občanů a státu před trestnými činy tím, že objasňuje zákonitosti vzniku, shromažďování a využívání stop a jiných kriminalisticky relevantních informací.
Kriminalistická stopa	změna v materiálním prostředí, nebo ve vědomí člověka, která příčinně, nebo místně a časově souvisí s vyšetřovanou událostí, obsahuje relevantní informaci, je zjistitelná a zajistitelná.
Kriminalistický expert	je pracovník s náležitou kvalifikací, mající oprávnění k expertizní činnosti.
Kryptologie	vědní obor zabývající se tvorbou a používáním šifer.
Kryptografie	uplatňování kryptologie v praxi.
Kyslíková bilance	vyjadřuje poměr mezi množstvím kyslíku obsaženého ve výbušnině při jejím výbuchu, v porovnání s množstvím kyslíku, nutného ke spálení paliva, které výbušnina obsahuje a to beze zbytku. Je : 1 - vyrovnaná, 2 - kladná, 3 - záporná.
Kumulace	usměrnění toku plynů při výbuchu trhavin do úzkého paprsku, který má soustředěný - kumulativní - propalný účinek.
Kumulativní nálož	trhavinová nálož s dutinou, umožňující soustředěný účinek a průraz materiálu, na kterém je umístěna.
Kumulativní vložka	vložka z lehce tavitelného kovu, většinou kuželového tvaru, kterou je opatřena dutina v kumulativní náloži a která zvyšuje průrazný účinek kumulativní nálože.
Metalografie	kriminalistická věda zkoumající vnitřní strukturu kovů s cílem zjistit symboly odstraněné z povrchu kovů, čistotu kovů a způsoby tepelného zpracování.
Mechanický zábranný systém	system mechanických prostředků, jejichž úkolem je vytvořit překážku pro pachatele a vytvořit co největší časovou prodlevu mezi zahájením a

	dokončením napadení objektu.
Mechanoskopie	obor kriminalistické techniky, který se zabývá zkoumáním nástrojů, stop nástrojů a mechanismem jejich vzniku.
Měření rizika	viz. analýza rizika.
Munice	je souhrnné označení pro střelivo, granáty, pumy, rakety, řízené a neřízené střely, miny, torpéda a jiné, zpravidla výbušné předměty, které energii výbušnin využívají buď přímo k vyvolání žádoucího účinku v cíli, zejména ničení, nebo nepřímo k přepravě určitých předmětů na cíl.
Nástražný výbušný systém	je systém tvořený výbušným předmětem, výbušninou, nebo zápalnou látkou a funkčními prvky iniciace. Tento systém je schopen vyvolat za určitých, výrobcem předem stanovených podmínek, výbuchový účinek, nebo ložisko požáru. Nástražný výbušný systém je zpravidla ukryt v obalu, nebo má takovou vnější formu, která skrývá jeho pravý účel – zákeřný výbuch a destrukci.
Nebezpečí	stav, při kterém vzniká, nebo může vzniknout újma na chráněných zájmech.
Nebezpečnost	soubor vlastností a charakteristik prvků, látek, pohrom, procesů a činností, které na chráněných zájmech způsobí, nebo za jistých podmínek mohou způsobit újmu (zdroj zranění, škod, ztrát).
Nehoda	je selhání technologie či infrastruktury, které má, nebo může mít dopady na chráněné zájmy.
Nepravděpodobná událost	událost neočekávaná na základě provedené analýzy rizik na stanovené hladině věrohodnosti.
Nepředvídatelná událost	je nepravděpodobná událost, kterou nelze identifikovat na základě provedené analýzy rizik na stanovené hladině věrohodnosti.
Nepříjatelný dopad	je dopad, který může způsobit nebo způsobí škodu na jednom či více chráněných zájmech.
Noktovizor	přístroj umožňující pozorování za snížených světelných podmínek, pracující na principu zesílení zbytkového osvětlení.
Nositel rizika	osoba, která nese majetkovou škodu vzniklou realizací nebezpečí, může jí být i příjemce rizika. Nemusí to být osoba vystavená nebezpečí fyzicky, nebo jinak.
Objekt	ucelený a vymezený technický, ekonomický, nebo jiný systém tvořený prvky hmotné či nehmotné povahy.
Odhad rizika	hodnota dohodnuté veličiny, kterou se vyjadřuje riziko. Je stanovena analytickým, nebo empirickým postupem.
Ohrožení	je soubor maximálních dopadů pohromy / nehody / havárie, které lze očekávat v daném místě za specifikovaný časový interval s pravděpodobností rovnou stanovené hodnotě. Podle technických norem je obvykle určeno velikostí pohromy / nehody / havárie, která se vyskytne s pravděpodobností větší, nebo rovné 0.05 s ohledem na četnostní rozdělení pro časový interval podle povahy sto či deset let.
Odorologie	kriminalistická technika, která zkoumá pachy a pachové stopy s cílem identifikace osob, nebo věcí.
Organizace	obecné označení právnických a veřejných osob, organizací je podnik, apod.

Osoba	obecné označení pro jednotlivce, skupinu lidí, organizaci, fyzickou osobu – podnikatele, právnickou osobu apod.
Ovládání rizika	souhrn všech organizovaných činností směřujících ke zmenšení, nebo stabilizaci hodnoty portfolia rizik osoby.
Počáteční impuls	dodání minimální energie výbušnině, která je nutná k výbuchu: tepelný impuls - zahřívání, jiskra, plamen,mechanický impuls - náraz, tření, nápich, průstřel, detonační impuls - výbuch jiné výbušniny, elektrický impuls - jiskra, teplo,světelný impuls - radioaktivní záření.
Podezřelý předmět	předmět, u něhož zpravidla není znám účel, původ, nebo majitel, jehož umístění a vnější forma vzbuzují odůvodněnou obavu, že by se mohlo jednat o nástražný výbušný systém.
Pohroma	jev, který vede, nebo může vést k újmě či škodě na chráněných zájmech.
Portfolio rizik	souhrn dílčích rizik, v portfoliu se nalézají čistá i spekulativní rizika.
Prevence	soubor opatření pro snížení pravděpodobnosti výskytu pohromy/ nehody /havárie/ vzniku nouzové situace a popř. pro provádění opatření na zmírnění dopadů pohromy / nouzové situace předem.
Projekt	souhrn skutečností, nebo činností vedoucích k definovanému cíli (např. výzkumný, výstavbový, investiční, ekologický, sociální, podnikatelský projekt).
Prostředí	souhrn hmotných a nehmotných skutečností, v nichž se nalézá projekt, osoba, objekt, popř. probíhá proces.
Pyrotechnika	obor kriminalistické techniky, která se zabývá zkoumáním zákonitostí vzniku a zániku stop vytvořených po výbuchu konkrétní výbušniny, zkoumáním nevybuchlých výbušnin, materiálů z hlediska, zda-li se o výbušninu jedná, munice, nástražných výbušných systémů a jejich komponentů a určování, zda a jak k výbuchu došlo.
Pyrotechnik	pracovník s příslušnou odbornou kvalifikací pro výrobu, zpracování, manipulaci, výzkum, vývoj, zkoušení, ničení, přepravu a zneškodňování výbušnin.
Pyrotechnické slože	látky – mechanické směsi hořlavín, oxidovadel, pojiv a dalších látek potřebných k dosažení požadovaného účinku – zvuku, záblesku,světla, tepla, pohybu, nebo dýmu.
Pyrotechnický výrobek	výrobky, které obsahují pyrotechnické slože, popřípadě i výbušniny v tuhém, nebo kapalném stavu a jsou určeny pro zábavné, nebo technické účely. Do výrobků zahrnujeme: - pyrotechnické předměty,- výbušné předměty.
Pyrotechnický předmět	výrobek obsahující technologicky zpracované pyrotechnické slože, případně i malé množství výbušnin. Jsou nebezpečné především požárem a výbuchem neohroží bezpečnost osob a majetku.
Příjemce rizika	osoba, která je vystavena újmě vzniklé realizací nebezpečí.
Regulátor	osoba, jenž na základě pověření vydává obecně platné předpisy.
Retence rizika	záměrné, nebo nezáměrné převzetí rizika osobou, následky realizace nebezpečí nese osoba v plném rozsahu.
Režimová ochrana	soubor organizačně administrativních opatření a postupů směřujících k zajištění požadovaných podmínek pro řádnou funkci zabezpečovacího systému a jeho sladění s provozem chráněného objektu.
Riziko	pravděpodobná hodnota ztráty vzniklé nositeli, popř. příjemci rizika realizací scénáře nebezpečí, vyjádřeno v peněžních, nebo jiných jednotkách.

Riziková situace	souhrn skutečností, které vyvolávají zatížení projektu nebezpečím a rizikem.
Riziková tolerance	maximální ztráta, kterou je organizace schopna unést, aniž by došlo k ohrožení jejího rozpočtu.
Rizikové teritorium	obvykle geografická oblast, v níž je třeba počítat se specifickými nebezpečími a vyššími riziky různého druhu pro osoby popř. objekty a procesy při podnikání, výstavbě, v dopravě, při pobytu na teritoriu.
Rizikové zatížení	souhrn rizik, kterým je vystaven projekt.
Rizikový faktor	jev, skutečnost, popř. okolnost, která vyvolává nebo zvětšuje nebezpečí, popř. riziko, popř. podmiňuje jejich vznik.
Rozbuška	iniciační prvek obsahující třaskavinu, určený k vyvolání výbuchu u trhaviny pomocí detonačního impulsu.
Roznět	počáteční podnět-iniciace, který vyvolá výbuchovou přeměnu.
Roznětka	iniciační prvek pro vyvolání plamene nápichem-třením, nebo nárazem-tlakem.
Roznětnice	přenosný zdroj elektrické energie, pro roznět elektrických rozbušek.
Řízení rizika	všeobecné označení spontánních a systematických činností, jež směřují k ovládnutí rizika.
Řízení bezpečnosti	spočívá v plánování, organizování, přidělování pracovních úkolů a v kontrole využívání zdrojů organizace s cílem dosáhnout požadované úrovně bezpečnosti. Řízení bezpečnosti je běžné při plánování, projektování, výstavbě a provozu technických zařízení a objektů. Kromě vytváření inherentní bezpečnosti systému zahrnujícího lidskou společnost, objekty a životní prostředí prosazuje tento typ managementu ještě tzv. princip předběžné opatrnosti tím, že zvažuje pohromy či jejich velikosti, jejichž výskyt je tak málo pravděpodobný, že je nepředvídaný.
Scénář	model pohromy-nehody-havárie je soubor izolovaných i propojených dopadů pohromy v prostoru a čase, který vyvolá, nebo může vyvolat pohromu-nehodu-havárii v určitém místě, tj. jedná se o časový sled událostí po vzniku pohromy v prostoru postiženém dopadem pohromy-nehody-havárie.
Spolehlivost	vlastnost zajišťující konzistentní zamýšlené chování a jeho výsledky.
Senzibilizátor	látka, která zvyšuje citlivost trhavin – písek, skelný prášek.
Spekulativní riziko	riziko, jehož realizace může být pro osobu, která je hodnotí, příznivá.
Stabilita výbušnin	schopnost výbušniny uchovávat si své chemické, výbušinářské a fyzikální vlastnosti po dobu uskladnění, nebo provozu munice.
Stopina	prostředek k provedení zážehu především pyrotechnických složí.
Stopovka	zařízení ve dně, nebo na zadní části střely, umožňující sledovat dráhu vystřelené střely - trasér.
Střeliviny	výbušniny schopné výbuchového hoření, použitelné pro výmet střely z hlavně různých zbraní – střelné prachy, nebo tuhé pohonné hmoty, pro pohon raket.
Škoda	majetková újma vyjádřená obvykle v peněžních jednotkách.
Termovize	přístroj zobrazující tepelné záření emitované objekty pozorované scény.
Trasologie	obor kriminalistické techniky, který se zabývá vyhledáváním zajišťováním stop nohou, obuvi, dopravních prostředků, pokud jsou v těchto stopách odraženy morfologické znaky vnější struktury.
Třaskaviny	jsou výbušniny charakteristické vysokou akcelerací výbušné přeměny: 1.

	jejich teplota vzbuchu je nižší než teplota tání,2. velmi citlivé k vnějším podnětům - náraz, nápich,tření, jiskra,3. určené k výrobě iniciátorů - laborací.
Pojmy	Definice
Událost	definovaná realizace jevu.
Újma	souhrnný výraz pro hmotné, fyzické, majetkové, zdravotní nebo jiné poškození osoby.
Vlastník rizika	osoba, u níž se soustřeďuje odpovědnost za rizika.
Výbuch	jev, při kterém dochází k mžikovému porušení stability systému s následným vykonáním mechanické práce ve formě pohybu,nebo rozrušení okolního prostředí. Je fyzikální, chemický, elektrický, nukleární.
Výbušnina	látka, která je schopná chemické výbušné přeměny a dělí se na : trhavinu, třaskavinu, střelivinu, pyrotechnické složky.
Výbušné předměty	výrobky obsahující technologicky zpracované výbušniny, které mohou výbuchem ohrozit bezpečnost osob a majetku. Na nakládání s nimi se vztahují obdobně právní předpisy, jako o výbušninách.
Výbuch chemický	jev, při kterém dochází k přechodu vnitřní energie látky v energii silně stlačených plynů a par s následným vykonáním mechanické práce, s tím, že se mění chemická podstata látky.
Závažnost nebezpečí	subjektivní ohodnocení nebezpečí z hlediska jeho dopadu na projekt,osobu, apod. Označuje se také jako tvrdost rizika.
Zápalka	prostředek k zážehu prachové náplně – střeliviny v náboji.
Zápalnice	prostředek pro přenos iniciačního impulsu ve formě plamene.
Zapalovač	zařízení k iniciaci účinné náplně dělostřelecké střely na dráze letu k cíli-časovací, při přiblížení se k cíli-bezkontaktní, nebo při dopadu na cíl-nárazový.
Zážeh	roznět, který vyvolá výbuchové hoření.
Zdroj nebezpečí	antropogenní, nebo přírodní činitel, který je původcem nebezpečí, z jehož činnosti (aktivní zdroj), nebo nečinnosti (pasivní zdroj) vyplývají nebezpečí, která ohrožují projekt.